Annie Ernaux: Tytön tarina. Suomennos Lotta Toivanen. Helsinki: Gummerus, 2026.

**Häpeämuisto ei jättänyt rauhaan**

Teksti: Helena Hietaniemi

Ranskalaiskirjailija Annie Ernaux – mm. *Vuodet*, *Isästä - äidistä*, Nuori mies, *Puhdas intohimo* – palaa kirjassaan *Tytön tarina* kokemuksiinsa 50 vuoden takaa, kesään 1958, jolloin hän on 17-vuotias. Hän kirjoittaa vuonna 2016 ranskaksi ilmestyneessä kirjassaan, että vuoden -58 tyttö on piileksinyt hänen sisällään kaikki eletyt vuoden sen kesän jälkeen.

"Olisi ahdistavaa kuolla kirjoittamatta vuoden -58 tytöstä", hän kirjoittaa.

Ernaux rakentaa muistoistaan tarkkaa kuvaa tunteineen ja tunnelmineen, vaikka hänellä – joka yleensä käyttää valokuvia kirjoittamisen tukena – ei ole tuolta kesältä yhtään valokuvaa. Ilman kuvaakin hän näkee ja muistaa itsensä 17-vuotiaana: tytöstä huokuvat halu, ylpeys ja romanssin nälkä.

Se mitä tapahtui, tapahtui heti, kun äidin silmä vältti.

Tuona kesänä Annie lähtee ohjaajaksi lasten kesäleirille Normandian maaseudulle. Suojattua elämää viettänyt tyttö vapautuu ensimmäistä kertaa vanhempien huomasta sekä nunnien ohjaamasta katolisesta tyttökoulusta. Hän syöksähtää leirille kuin varsa kesälaitumelle. Ja tapahtuu se järisyttävä, mikä jokaiselle joskus: eka kerta., joka tässäkään tapauksessa ei suju unelmien mukaisesti.

Leirillä järjestetään ohjaajien bileet, jotka ovat tytön ensimmäiset koskaan. Hän on riisunut silmälasit, avannut nutturan. Hän on pukeutunut farkkuihin ja hihattomaan merimiespaitaan. Rokki soi. Hän haluaa rakastua ja rakastella, rakastuneena. Leirin pääohjaaja, pitkä, vaalea, roteva, vähän mahakas – siis ei suoranainen komistus – on ensimmäinen, joka hakee hänet tanssimaan ja tuijottaa koko ajan tiiviisti. Tyttö lumoutuu miehen häntä kohtaan osoittamasta himosta.

Tytön huoneessa mies sanoo tytölle: Riisu. Tyttö riisuu ja sitten häneen sattuu. Hän on neitsyt. Mies ärähtää: Älä siinä kilju… Tyttö tekee kuten mies vaatii.

Tapahtuma on väkivaltainen, suttuinen ja haavoittava.

Siitä huolimatta tyttö kertoo kämppikselle onnenhuumassaan, että meni sänkyyn pääohjaajan kanssa. Niin ylivoimaisen suuri on rakastumisen ja halutuksi tulemisen tarve. Hän ei vielä tiedä, että hän sairastuu syömishäiriöön ja hänen kuukautisensa jäävät pois kahdeksi vuodeksi ja hän oppii uuden sanan "amenorrea".

Annie Ernaux, joka ensimmäistä kertaa kirjoittaa tuon yön tapahtumista 50 vuoden jälkeen, sanoo, ettei kokemus ollut kauhea ja hävettävä, vaan silkkaa tynnyrissä kasvaneen kokemattoman tytön tottelevaisuutta. Hän huomauttaa, ettei hän ole luomassa positiivista hahmoa. Samastuttavan hahmon hän kuitenkin luo.

Tyttö nimeää mielessään miehen rakastajakseen ja saa osakseen toisten tyttöjen halveksunnan. He alkavat hänen seurassaan kertoa rivoja juttuja. He häpäisevät häntä puheillaan. Tyttö kuitenkin uskoo miehen yhä haluavan häntä, vaikka on nähnyt, että tämä on jo valinnut uuden.

Tyttö vapauttaa itseään siveyden ja moraalinormien kahleista sen kuin kerkiää. Istuu baarijakkaralla, juo giniä, kulkee kaulakkain poikien keskellä. Hän kaipaa tanssia, laulua, naurua, metelöintiä, rivoja rallatuksia, flirttiä. Hän on sekaisin kokemastaan vapaudesta – ja on kaiken aikaa rakastunut leirin pääohjaajaan, joka ei kuitenkaan välitä hänestä.

Seuraavana kesänä tyttöä ei valita kesäleiriohjaajaksi, mikä nöyryyttää häntä.

Häpeän tunteet saavuttavat tytön vasta filosofian opinnoissa kymmenen vuoden kuluttua. Vaikka hän omaksuukin feministien sloganin "ruumiini kuuluu minulle", kymmenen vuoden takaisesta seksikokemuksesta kumpuava häpeä ei hälvene uudessa mielipideilmastossa.

Tyttö lukee vuonna 1968 ilmestyneestä Simone de Beauvoirin 1000-sivuisesta *Toinen sukupuoli* -kirjasta, että penetraatio on aina raiskaus. Mutta tyttö ei miellä tulleensa raiskatuksi. Hänhän rakastui ja otti kantaakseen miehen häpeän häpeällisestä raiskauksesta, Ernaux päättelee.

Filosofian ja kirjallisuuden opinnoissa Annie Ernaux kiinnostuu maailmasta ja politiikasta ja alkaa kirjoittaa romaania. Suhde ruokaan normalisoituu. Hän tuntee olevansa jälleen neitsyt.

Miksi kirjoittaa häpeämuistosta, jonka on vuosikymmeniksi halunnut unohtaa? Juuri siksi, ettei hän ole unohtanut tapahtunutta ja eikä nuoressa itsessään roihunnutta halua.

Ernaux kirjoittaa, ettei ongelmana ole muistojen puute, vaan se, miten ymmärtää tytön käytöstä 50 vuoden takaisen yhteiskunnan sääntöjä ja käsityksiä vasten.

Hän koki, että olisi ahdistavampaa kuolla kirjoittamatta kuin palata ahdistaviin muistoihin. Silloin kokemus, halun nostattama häpeä, olisi eletty turhaan. Ernaux'n mukaan muistaminen on häpeän erityisosaamisaluetta.

"Se, ettei kokemuksen merkitystä vielä kokemisen hetkellä hahmota, avaa kirjoittamiselle lukemattomia mahdollisuuksia", Ernaux kirjoittaa. Olipa kokemus kaunis tai kauhea, aina voi kirjoittaa.

Kymmeniä vuosia myöhemmin Annie Ernaux googlettaa leirikesän miehen ja saa esiin sukukuvan: mies vaimoineen, lapsineen ja lapsenlapsineen. Hän ihmettelee, että kaksi yötä tuon miehen kanssa on jättänyt häneen elinikäiset jäljet.

Hän ei kadehdi miestä, sillä hän on se, joka kirjoittaa.

Helena Hietaniemi on kirjallisuusterapiaohjaaja ja toimittaja.